

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО»
Кафедра «Мистецтво співу»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Сергеєнко О. М.

2 вересня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ЛІТУРГІЙНОГО СПІВУ**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма	«Спів» «Музичне мистецтво естради» «Звукорежисура» «Інструментальне виконавство (за видами)»
Статус дисципліни	Вибіркова

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки: 3-й	
Загальна кількість годин – 90	90	90
Кількість модулів – 1 Змістових модулів – 3	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: 6-й семестр – 32 години. Самостійної роботи студента – 58 годин. Для заочної форми навчання аудиторних : 6-й семестр – 8 годин. Самостійної роботи студента – 82 години.	6-й	6-й
	Лекції:	
	30	7
	Практичні (семінарські):	
	2	1
Вид підсумкового контролю: письмове опитування у формі тестів.	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: 6-й семестр - диференційований залік.	Самостійна робота:	
	58	82

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни: ознайомити здобувачів вищої освіти з культурологічним, естетичним та стильовим багатством сакрального музичного мистецтва християнського періоду, особливу увагу зосереджуючи на Східно-Візантійській Православній традиції як найбільш розвинутій на вітчизняних теренах; а також сприяти формуванню необхідного комплексу знань з підбору та використання відповідного духовного репертуару, що включає в себе розуміння його місця в історії вітчизняної та світової музичної культури, органічне відчуття законів його сакрального та концертного застосування, та володіння стильовими особливостями в процесі його інтерпретації.

Предмет навчальної дисципліни – історичний шлях та репертуарно-стильове розмаїття Богослужбового співу, передусім Греко-Візантійської традиції, як окремого феномену культури та музичного мистецтва, та закони його практичного виконання під час Богослужінь і концертів.

Завдання дисципліни: навчити здобувачів вищої освіти самостійно орієнтуватися в розмаїтті Літургійного репертуару різних епох і стилів; надати здобувачам знання для подальшого духовного та фахового саморозвитку, опанування компетентностями, необхідними для майбутньої професійної діяльності, підтримавши формування відповідної світоглядної позиції, заснованої на високих ідеях та моральних чеснотах.

Відповідно до освітньо-професійних програм, вивчення дисципліни «Історія Літургійного співу» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей:**

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасним знаннями.

ЗК 14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК 11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК 15. Здатність здійснювати редакторську / лекторську діяльність в сфері музичного мистецтва.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійних програм «Спів», «Музичне мистецтво естради», «Звукорежисура», «Інструментальне виконавство (за видами)», вивчення навчальної дисципліни «Історія Літургійного співу» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання(ПРН)	Шифр ПРН
Аналізувати музичні твори з відокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	ПРН 4
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / лекторській практичній діяльності.	ПРН 11
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	ПРН 15
Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	ПРН 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія Літургійного співу»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Аналізувати музичні твори з відокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	ПРН 4
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / лекторській практичній діяльності.	ПРН 11

Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	ПРН 15
Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	ПРН 17

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються в процесі вивчення дисципліни.

Відповідно до освітніх програм, вивчення дисципліни «Історія літургійного співу» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання через такі компетентності: (ЗК – загальні; СК – спеціальні).

Шифр	Назва компетентності	Дескриптори НРК				ПРН
		Знання	Уміння/ Навички	Комунікація	Автономія та відповідальність	
ІК	Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.					ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17
	Загальні компетентності					
ЗК 2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17

ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17
ЗК 8.	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17
ЗК 9.	Здатність вчитися і оволодівати сучасним знаннями.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17
ЗК 14.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17
ЗК 17.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17
	Спеціальні (фахові) компетентності					

СК 3.	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 11; ПРН 15;
СК 5.	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17
СК 6.	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17
СК11.	Здатність оперувати професійною термінологією.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15
СК13.	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 8; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15; ПРН 17
СК15.	Здатність здійснювати редакторську / лекторську діяльність в сфері музичного мистецтва.	Зн 1; Зн2	Ум 1	К1; К2	АВ 1; АВ 2; АВ 3	ПРН 4; ПРН 11; ПРН 12; ПРН 15

Дескриптори НРК

Знання.

Зн 1. Концептуальні знання набуті у процесі навчання та професійної діяльності , включаючи певні знання сучасних досягнень.

Зн 2. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності.

Уміння / навички.

Ум1. Розв'язання складних непередбачуваних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та / або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів.

Комунікація.

К 1. Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності.

К 2. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію.

Автономія та відповідальність.

АВ 1. Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.

АВ 2. Відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та / або груп осіб.

АВ 3. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

Окрім цього передбачається, що здобувачі, які опанували курс «Історія Літургійного співу», в процесі своєї професійної діяльності зможуть:

- вільно орієнтуватися в репертуарному просторі Літургійної музики як основної складової сакрального вокального мистецтва, забезпечуючи її виконання під час концертів та Богослужінь на належному професійному рівні;
- вільно оперувати Літургійними термінами та нормами з можливістю самостійного виконавського аналізу та роз'яснення іншим співакам;
- зберігати і примножувати духовні, моральні та культурні цінності вітчизняного мистецтва сакрального співу, відчуваючи його нерозривний зв'язок з минулим і формуючи його майбутнє.
- застосовувати методи самовиховання, ґрунтуючись на багатотисячолітній традиції вітчизняної духовної практики, та плекаючи на її основі систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей.

Після опанування навчальної дисципліни «Історія Літургійного співу» студенти повинні:

знати:

- Літургійний вокальний репертуар різних епох, країн та стилевих напрямків;
- Джерела виникнення Літургійної Гімнографії у відповідності до потреб Богослужбової практики;
- Внутрішній зміст та символіку головних складових Богослужіння у їхній взаємодії з вокальним супроводом;
- Основні засоби регентської майстерності, методику вдосконалення вокального апарату відповідно до потреб сакрального співу, техніку розучування та виконання уставних творів з кліросним співацьким колективом, шляхи інтеграції у сакральний спів традиційних духовних практик, зокрема молитви;
- Принципи формування сакрального репертуару у відповідності до потреб різних Богослужінь та концертної діяльності;

вміти:

- Вільно орієнтуватися в різноманітних Розспівах та інших усталених вокальних традиціях, адаптуючи їх до виконавських реалій сьогодення;
- Розуміти внутрішній зміст кожного сакрального твору в контексті його місця в Богослужінні, пояснюючи цей зміст членам кліросного співацького колективу;

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

4.1. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- експрес-опитування;
- презентації виконаних результатів та досліджень;
- есе;

- семінарське заняття;
- музичні вікторини;
- тести;
- залік.

4. 2. Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- підсумковий модульний;
- семестровий підсумковий (диференційований залік).

Оцінювання знань здобувачів здійснюється за 100 – бальною шкалою та шкалою ECTS – А (90 - 100), В (82 - 89), С (75 - 81), D (64 - 74), Е (60 - 63), Fx (35 - 59), F (1 - 34), яка переводиться в національну (чотирибальна: 5 – «відмінно», 4 - «добре», 3 -«задовільно», 2 – «не задовільно»).

Поточний контроль проводиться на кожному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарському занятті та набутих практичних навичок під час виконання завдань.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за темами

Бали	Критерії оцінювання
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.

3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1	Частково, на елементарному рівні володіє навчальним матеріалом. Не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускає при цьому суттєві помилки. Відповів на кілька тестових завдань, але з помилками.

Модульний (семестровий) контроль знань здобувачів вищої освіти

Модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за період навчання. Модульний (семестровий) контроль знань здобувачів здійснюється через проведення письмового тестування.

Критерії Модульного оцінювання знань студентів (залік)

Бали	Критерії оцінювання
18 – 20	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
15 – 17	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
12 – 14	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.

7 – 11	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив меншість тестових завдань.
1 – 6	Частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань під час письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Відповів на окремі тестові завдання, але з помилками.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Весь обсяг роботи здобувача вищої освіти за семестр підсумовується за допомогою накопичувальної системи балів. Підсумковий бал з навчальної дисципліни є сумою балів, одержаних за знання матеріалу тем, семінарського заняття, за поточний, семестровий контроль, також з подальшим переведенням в національну шкалу.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за різні види завдань вказана в таблиці (100 балів).

Денна, заочна форма навчання

Модуль 1											
	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3		Разом за темами	Семінар	Залік	Всього
	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7				
Аудиторні заняття	5	5	5	5	5	5	5	35	5	20	
Самостійна робота здобувача	5	5	5	5	5	5	5	35	5		
Сума балів								70	10	20	100

T1, T2....T 7 – теми занять.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарське заняття	1	10
Аудиторні заняття. Відповіді за темами:		
Усні відповіді	2	10
Письмові завдання	2	10
Музичні вікторини	2	10
Тести	1	5
Самостійна робота:		
Есе	1	5
ОКЛ	1	5
Відповіді на питання	5	25
Залік	1	20
Разом:		100

Підсумковий бал з навчальної дисципліни є сумою балів, одержаних за поточний, проміжний та модульний контроль з подальшим переведенням в національну шкалу.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності за модуль	Оцінка за національною шкалою	Шкала ECTS
90-100	5 Відмінно	A
82-89	4 Добре	B
74-81		C
64-73	3 Задовільно	D
60-63		E
35-59	2 Незадовільно	FX Для одержання кредиту потрібне доопрацювання.
1-34		F Необхідне повторне вивчення дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Введення в Літургійний спів.

Тема 1. Літургійний спів як об'єкт філософських, богословських та культурологічних досліджень. Богослужбовий контекст Літургійного співу. Таїнства Церкви як невід'ємна складова Літургійного життя.

Комплекс понять і явищ, до яких дотичний Літургійний спів. Світський та Богослужбовий вимір сакрального мистецтва. Літургійний спів як одна з найважливіших основ формування музичного мистецтва. Світоглядна та духовно-виховна функції Літургійного співу. Джерела виникнення Літургії.

Простір застосування Літургійного співу під час Богослужіння. Літургійний час і Літургійний образ, її форми, зміст і символіка. Ритми літургійних циклів. Літургія як поєднання небесного і земного, як скарбниця історичної пам'яті, як джерело співочої майстерності і досконалості. Церковно-співоча Літургійна термінологія. Особливості організації Літургійного простору. Розмаїття Літургійних традицій у світі. Літургійні та Паралітургійні Богослужбові піснеспіви.

Таїнства Церкви: умови їхнього здійснення, їхній богословський, філософський та культурологічний зміст. Таїнство Євхаристії — зміст і значення. Таїнства і священство в Православ'ї, Католицизмі та Протестантизмі.

Тема 2. Богослужіння Старого Завіту як історичне джерело складових Новозавітного Літургійного життя. Літургійний спів крізь призму Нового Завіту.

Зміст, структура та головні етапи Старозавітного Богослужіння: від Ноя до Авраама (XVIII ст. до н.е.); від Авраама до Мойсея (XIII ст. до н.е.), від Мойсея до Христа. Закон, священство, жертвоприношення. Коло свят. Прообрази. Богослужбовий спів до царя Давида. Богослужбовий спів після царя Соломона. Співці та музиканти Єрусалимського храму. Старозавітна гімнографія — псалми та біблійні пісні.

Згадки про спів у Новому Завіті. Перша Літургія: час та місце події, її зовнішні обставини, богословський зміст та символіка, проекція на сучасну Літургію. Апостольські часи. Літургійні елементи у Богослужінні апостольської громади, його обрядовість та оригінальні складові. Імпровізаційність як основа ранньохристиянського співацького мистецтва.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Літургійний спів в історичній проекції.

Тема 3. Перші століття нової ери. Доба усного передання. Доба початку письмової фіксації Літургійної гімнографії.

Дохристиянський досвід сакрального співу. Літургійний спів перших християн. Формування Літургійних інституцій у перші три століття нової ери. Поступова еволюція християнського Богослужіння та подальший розвиток Літургійної

гімнографії. Особливості Першохристиянської Літургії доби переслідувань та їхнє віддзеркалення у сучасній Літургійній практиці. Видатні гімнографи цієї доби.

Оксірінхські папіруси як найдревніший письмово зафіксований зразок Літургійного гімну VI століття. Реконструкція співацької складової Оксірінхського папірусу. Римо-європейський та Візантійський внески у Літургіку раннього Середньовіччя. Видатні гімнографи раннього Середньовіччя.

Тема 4. Початок активного Літургійного життя в Київській Русі наприкінці першого – початку другого тисячоліття.

Два головних вектори Літургійного розвитку: римо-європейський та греко-візантійський. Перший Літургійний досвід Київської Русі та його адаптація у IX – X століттях. Зародження та розвиток Київської Літургійної традиції в період між X та XIII століттями. Монгольська руїна XIII - XIV століття. Центри та видатні персоналії Літургійного життя тієї епохи.

Тема 5. Від монодії та ісону – до багатоголосся. Літургійний шлях між XIV та XXI століттями.

Кристалізація Київського та Києво-Печерського розспіву у XV – XVI століттях. Народження Київського нотопису. Козацька доба та відродження Православ'я на теренах України у XVI – XVII столітті. Партесний спів та Українське хорове бароко XVIII століття. Літургійна творчість в добу між двома імперіями – XVIII – XIX століття. Доба формування української державної ідеї та Літургійна творчість в другій половині XIX - на початку XX століття. Доба репресій: між 1917-м та 1991-м роками. Літургіка і новітній час: пошук нового та відродження першоджерел. Автори та виконавці Літургійних піснеспівів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Практична Літургіка. Гімнографія та Геортологія.

Тема 6. Богослужіння добового кола. Вісьмигласся як основа тижневого Літургійного кола. Октоїх.

Дев'ять служб доби. Вечірня, Повечір'я, Полуночниця, Утреня (Рання), Часи (1,3,6,9) та Божественна Літургія. Всеношна як недільний або святковий апогей Вечірні та Утрені. Основні види Літургії – Іоанна Златоуста, Василя Великого та Григорія Двоєслова (Передосвячених Дарів). Їхні репертуарні особливості. Часослов, його зміст та історія формування. Головні піснеспіви. Специфіка співочого оформлення богослужінь добового кола.

Історія, філософія та богословська ідея виникнення Вісьмигласся як головного принципу Богослужбового співу. Літургійні теми седмиць – пам'яті Октоїха. Гласи. Стихирний, тропарний наспіви, розспіви ірмосів та алилуарію. Формули гласів. Специфіка виконання. Київська та Києво-Печерська традиції.

Тема 7. Богослужіння річного кола. Головні Свята як дороговкази на шляху Богослужбового року. Тема 8. Різдвяний цикл свят. Великодній цикл свят.

Літургійна специфіка між П'ятидесятницею та початком Великого Посту. Період співу Пісної Тріоди – від седмиці Митаря і Фарисея до вечірні Великої Суботи Страсної Седмиці. Уставні та репертуарні особливості Літургійного життя в цей період. Особливі вимоги до стилю виконання Богослужбових піснеспівів. Період від Великодня до П'ятидесятниці (Квітна Тріодь), його Літургійні особливості та вимоги до співу.

Дванадцять Свята – фіксовані та пересувні (Пасхальні). Великі Свята. Специфіка Господніх та Богородичних Святкувань. Дні пам'яті визначних святих. Притаманні їм особливі літургійна гімнографія та паралітургійні піснеспіви.

Підготовчі Свята зимового періоду. Уставні особливості перед Різдвом. Різдво Христове як період особливої активності кліросного хору, його Літургійна гімнографія та Паралітургійна складова. Різдвяна Всеношна та Літургія. Колядування. Інтеграція колядок та інших святкових паралітургійних елементів у Літургійний Різдвяний простір.

Великдень як епіцентр Богослужбового року та як кінцева мета Літургійного руху. Страсна Седмиця як Великдень Страждань. Великодня Всеношна та Літургія. Світла Седмиця як тижневе продовження Великодньої ночі. Розподіл гласів Світлої седмиці. Розподіл гласів Пентикостарію. Свята великоднього циклу. Вознесіння. Трійця.

5.2. Структура навчальної дисципліни

ТЕМА	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		лекції	семінари	Практ.	Індивід. роб.	Самостійна робота		Лекції	семінари	Практичні	Індивід.	Самостійна робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Введення в Літургійний спів												
Тема 1. Літургійний спів як об'єкт філософських, богословських та культурологічних досліджень. Богослужбовий	12	2	2			8	12	1	1			10

контекст Літургійного співу. Тайнства Церкви як невід’ємна складова Літургійного життя.												
Тема 2. Богослужіння Старого Завіту як історичне джерело складових Новозавітного Літургійного життя. Літургійний спів крізь призму Нового Завіту.	12	4				8	12	1				11
Всього за змістовим модулем 1:	24	6	2			16	24	2	1			21
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Літургіка в історичній проекції												
Тема 3. Перші століття нової ери. Доба усного передання. Доба початку письмової фіксації Літургійної гімнографії.	12	4				8	12	1				11
Тема 4. Початок активного Літургійного життя в Київській Русі наприкінці першого – початку другого тисячоліття.	12	4				8	12	1				11
Тема 5. Від монодії та ісону – до багатоголосся. Літургійний шлях між XIV та XXI століттями.	12	4				8	12	1				11
Всього за змістовим модулем 2:	36	12				24	36	3				33
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Практична Літургіка. Гімнографія та Геортологія												
Тема 6. Богослужіння добового кола. Вісьмигласся як основа тижневого Літургійного кола. Октоїх.	15	6				9	15	1				14
Тема 7. Богослужіння річного кола. Головні Свята як дороговкази	15	6				9	15	1				14

на шляху Богослужбового року. Різдвяний цикл свят. Великодній цикл свят.											
Всього за змістовим модулем 3:	30	12			18	30	2				28
Разом:	90	30	2		58	90	7	1			82
Всього:	90	32			58	90	8			82	

6. ТЕМА СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Літургійний спів, його зміст та значення в житті людського суспільства і окремого індивіда.	2	

7. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА (за темами)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Тема 1. Літургійний спів як об'єкт філософських, богословських та культурологічних досліджень. Богослужбовий контекст Літургійного співу. Таїнства Церкви як невід'ємна складова Літургійного життя.	8	10
12	Тема 2. Богослужіння Старого Завіту як історичне джерело складових Новозавітного Літургійного життя. Літургійний спів крізь призму Нового Завіту.	8	11
3	Тема 3. Перші століття нової ери. Доба усного передання. Доба початку письмової фіксації Літургійної гімнографії.	8	11
4	Тема 4. Початок активного Літургійного життя в Київській Русі наприкінці першого – початку другого тисячоліття.	8	11
5	Тема 5. Від монодії та ікону – до багатоголосся. Літургійний шлях між XIV та XXI століттями.	8	11
6	Тема 6. Богослужіння добового кола. Вісьмигласся як основа тижневого Літургійного кола. Октоїх.	9	14
7	Тема 7. Богослужіння річного кола. Головні Свята як дороговкази на шляху Богослужбового року. Різдвяний	9	14

	цикл свят. Великодній цикл свят.		
	Разом:	58	82

8. ІНСТРУМЕНТИ ТА ОБЛАДНАННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання LMS Moodle - інтегрованої комп'ютерної системи закладу вищої освіти. Звуковідтворююча апаратура.

9. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ

- лекція;
- бесіда;
- пояснювально - ілюстративний;
- проблемно-пошуковий (евристичний);
- репродуктивний;
- практичний;
- аналіз;
- історичний.

10. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

10. 1. Методичні рекомендації щодо проведення семінарського заняття.
10. 2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи.
10. 3. Методичні рекомендації до організації модульного контролю.

10. 1. Методичні рекомендації щодо проведення семінарського заняття

Семінарське заняття – це колективний науковий пошук певної навчальної проблеми і шляхів її ефективного розв'язання, а також це самостійна творча робота для кожного здобувача вищої освіти. При організації та проведенні семінарських занять, викладачам слід враховувати наступні моменти: науковість та доступність

викладу матеріалу, єдність форми та змісту, дотримання єдиної системи знань, умінь та навичок, формування професійної культури та культури спілкування.

Основною метою семінарського заняття є поширення та поглиблення теоретичних положень теми та вміння практичного використання знань.

Готуючись до семінарського заняття, здобувач повинен:

- ознайомитись зі змістом плану семінару та переглянути конспект прослуханої лекції з даної теми;

- ознайомитись з рекомендованою літературою та прочитати відповідний розділ підручника або навчального посібника, опрацювати додаткову рекомендовану літературу. Робота з науковою книгою вимагає свідомого засвоєння прочитаного, а не механічного заучування. Для цього необхідно усвідомити зміст різних понять, спеціальних термінів, положень, що в свою чергу забезпечує термінологічну обізнаність студента та вироблення навичок логічного мислення;

- здійснити критичний аналіз викладеного матеріалу в опрацьованих джерелах з даної проблеми;

- скласти конспект опрацьованого матеріалу, де зазначити власну точку зору з даної проблеми;

- здійснити самоконтроль через відповідні питання з даної теми;

- скласти план відповіді на кожне питання плану заняття.

Виступаючи на семінарському занятті студент повинен:

- уникати технічного переказу матеріалу лекції або рекомендованої літератури;

- відповідаючи на питання, розглядати певні положення у розвитку, здійснювати порівняння різних підходів, концепцій в опрацьованій літературі;

- показати практичну значущість цих положень.

При оцінюванні знань здобувача вищої освіти береться до уваги його активність, творчий неформальний підхід, навички публічного виступу, вміння ведення інформаційного пошуку, вміння аналізувати матеріал.

Тема семінарського заняття. Літургійний спів, його зміст та значення в житті людського суспільства і окремого індивіда.

Орієнтовний план:

1. Літургійний спів – шлях від окремого до загального.

(Базові поняття про Літургійний спів, передумови його появи, історичний момент його виникнення).

2. Духовна та культурологічна цінність Літургійного співу в історичній проекції.

(Літургійний спів як втілення тривалих філософських та музично-естетичних пошуків людства. Прообрази Літургійного співу в дохристиянську добу).

3. Виникнення Літургії в процесі формування кодексу Літургійних Богослужінь.

(Новий Завіт як базис розвитку Літургійних дисциплін. Організація та подальше вдосконалення Богослужбової Літургійної практики. Формування принципів Літургійної гімнографії та її співацького відтворення. Поява критеріїв Літургійності).

4. Літургійний спів як засіб духовного вдосконалення людини та людства.

(Літургія як відповідь на основні філософські питання буття. Роль індивідуума та його неповторності у сакральній площині Літургії. Мотиваційна цінність Літургії в процесі виховання особистості. Літургійний спів як базис для духовного та етично-морального розвитку суспільства. Літургійність та ідея Соборності. Культурологічний та світоглядний внесок Літургійних складових у процес подальшого розвитку земної цивілізації).

10.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи

Самостійна робота є важливим елементом всієї системи підготовки у вищому навчальному закладі будь-якої форми навчання і сприяє кращому засвоєнню та ефективному опануванню навчального матеріалу.

Зміст самостійної роботи у форматі дисципліни «*Історія Літургійного співу*» визначається робочою програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота передбачає виконання різних видів завдань (репродуктивних, за зразком, реконструктивно-варіативних, частково-пошукових, навчально-дослідних), спрямованих на отримання, закріплення студентом нових та набутих знань, їх систематизацію й узагальнення; формування практичних вмінь та навичок; контроль готовності здобувача вищої освіти до аудиторних занять, інших контрольних заходів.

Під час розробки завдань для самостійного опрацювання теоретично-практичного матеріалу з дисципліни *«Історія Літургійного співу»*, пропонуються до використання наступні форми:

- опрацювання та конспектування першоджерел, робота з основною богословською та музикознавчою літературою;
- пошук та вивчення додаткової літератури;
- аналітична робота над текстами гімнів та партитурами;
- опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу з використанням конспекту лекцій, підручника, довідкової літератури;
- вивчення окремих змістових модулів курсу (тем або питань), що передбачені для самостійного опрацювання з метою складання конспекту тощо;
- виконання творчих завдань, які передбачають тестові завдання та їх оформлення;
- складання словника «100 базових понять Літургійного співу»;
- упорядкування інформації про відомих філософів і філософські школи «Хто є хто» та «100 регентських шкіл»;
- використання кейс-методів (ситуаційні завдання);
- підготовка інформацій;
- робота з пошуковими системами Інтернет;
- підготовка доповідей на студентських наукових конференціях.

Ведення опорного конспекту лекції:

Опорний конспект лекції (ОКЛ) – вид навчально-методичного посібника, в якому у стисло і системно викладено основний теоретичний матеріал у формі основних понять і положень, що структурно й логічно пов'язані між собою. Дані поняття та положення є лише опорними сигналами, вони вимагають пояснень і визначень, що мають записати студенти під час лекції. Його ведення сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв'язки між різними поняттями, положеннями, концепціями, проблемами, теоріями тощо.

Складання словника основних термінів, що визначені програмою курсу (за темами):

Програмою курсу визначено перелік ключових термінів, що розкривають зміст кожної теми. Словник основних термінів складається з кожної теми на останніх сторінках опорного конспекту лекцій.

Кожен здобувач вищої освіти повинен мати ОКЛ на лекціях і вести в ньому записи власноруч. Під час аудиторної роботи з ОКЛ здобувачі записують основні тези лекції та пояснення викладача у визначеному в конспекті полі. Під час самостійної роботи рекомендується доповнити записи лекції та завершити виконання завдань, що були зазначені в Робочій програмі та ОКЛ.

Підготовка творчих завдань (есе):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену робочою програмою. Головна мета есе – це самостійне викладення студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання.

10. 3. Методичні рекомендації до організації модульного контролю.

Орієнтовні питання до заліку:

1. Літургійний спів: значення та зміст поняття, сакральний та світський вимір
2. Де, коли та за яких обставин відбулася перша Літургія в історії людства

3. Літургійний спів та його Гімнографія: історія, розвиток, автори
4. Визначення та ознаки Богослужіння. Приклади з історії та сьогодення
5. Богослужбовий устав у своєму розмаїтті
6. Принцип укладання уставу Богослужіння
7. Слов'янський Типікон
8. Студійський устав
9. Ієрусалимський устав
10. Різниця між монастирським та приходським уставами
11. Межі уставної творчості
12. Всеношна як складова Літургії
13. Літургійний час
14. Богослужбова символіка
15. Сенс християнського Богослужіння
16. Роль співацького колективу у звершенні Богослужіння
17. Зв'язок Старозавітного і Новозавітного богослужінь
18. Євхаристія як головна мета Новозавітного Богослужіння
19. Співацьке оздоблення Євхаристії: виконавські особливості
20. Вісьмигласся (Октоїх)
21. Система Богослужбових кіл
22. Добове Богослужбове коло
23. Тижневе (седмичне) Богослужбове коло
24. Літургійні уставні теми тижневого (седмичного) кола
25. Річне Богослужбове коло. Геортологія
26. Дванадцять перехідні та неперехідні свята
27. Від чого залежать дати Великодня, Вознесіння, П'ятидесятниці
28. Пости та особливості Богослужбового співу в цей час
29. Три головних періоди в організації Літургійного часу річного кола
30. Квітна Тріодь

- 31.Період співу Октоїха
- 32.Пісна Тріодь
- 33.Всеношна: устав, піснеспіви, особливості
- 34.Літургія Іоанна Златоуста: устав, піснеспіви, особливості
- 35.Літургія Василя Великого: устав, піснеспіви, особливості
- 36.Літургія Григорія Двоєслова: устав, піснеспіви, особливості
- 37.Першохристиянські Літургійні практики, відроджені у наш час
- 38.Принципи Богослужбового вокалу
- 39.Принципи організації кліросного співацького колективу
- 40.Принципи співацького оформлення Богослужіння
- 41.Літургійні та паралітургійні твори
- 42.Авторські хоріві Літургії українських та світових корифеїв
- 43.Формули гласів різних розспівів. Приклади застосування
- 44.Регентська техніка та її різновиди. Приклади застосування
- 45.Псалмодія, речитація та інші специфічні техніки кліросного співака

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

11.1. Основна література

1. Архімандрит Кирило Говорун. Українська публічна теологія.— К., Дух і Літера, 2017.
2. Іванов В.Ф. Навчання церковного співу у ІХ—ХVІІ ст. — К.: Музична Україна, 1997.
3. Іванов В.Ф. Співацька освіта в Україні у ХVІІІ ст. — К.: Музична Україна, 1997.
4. Воскресний Октоїх і Загальна Мінея – К. : Вид. від. УПЦ КП, 2001. – 694 с.
5. Партесні концерти ХVІІ-ХVІІІ ст. з Київської колекції – К.: Музична Україна, ред.- упоряд. Н.О. Герасимова-Персидська, 2006.

6. Шевчук О.Ю. До питання про ладо-звукорядний устрій пісенних мелодій (в аспекті зв'язків народного й церковно-монодійного співу) О. Шевчук Проблеми етномузикології: [Зб. наук. праць] / [упоряд. О. Мурзина]., 2003, - С. 58-75.

7. Шевчук О.Ю. Олександр Кошиць і наука про давньоукраїнський церковний спів О. Шевчук Науковий вісник НМАУ, 2007. – С. 28-42.

11. 2. Допоміжна література

1. Аверинцев С. София-Логос: Словарь. Дух и Литера. — К., 2000.

2. Іванов В.Ф. Словник термінів і слів українського церковного співу. — Миколаїв: МО України, МДПІ, 1998.

3. Гусарчук Т.В. Дистанція – два століття: образно-стильові паралелі тріо Артемія Веделя «Покаяніяотверзи мі двері» та духовного концерту Ігоря Тилика, «Молодий вчений» • № 4 (56) • квітень, 2018 р., УДК 78.071.1(477)

4. Службеник: – К. : Вид. від. УПЦ КП, 2012.

5. Гусарчук Т.В. Постать Артемія Веделя в аспекті типологій особистості // Постать Артема Веделя в істор.-культур. контексті: Наук. вісн. Нац. муз. академії України. К., 2001. Вип. 11;

6. Шевчук О.Ю. Сербські і болгарські редакції південнослов'янських піснеспівів в українській і білоруській церковно-співацькій практиці XVII ст. О. Шевчук Науковий вісник НМАУ, 2008; 105—125 С.

7. Шевчук О.Ю. Спостереження над ритмічною організацією української церковної монодії XVII ст. О.Ю. Шевчук Метроритм-1 : Колективна монографія / [під ред. І. М. Юдкіна], 2002, 35-40С. 146—148 С.

11. 3. Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <https://parafia.org.ua/> - Портал «Наша Парафія» (найбільш потужне джерело інформації з усіх питань Українського Богослужбового співу: ноти, книги, аналітика, записи)

2. https://www.facebook.com/groups/461558224222343/?locale=uk_UA – Церковний Хор (група у Facebook, що збирає український літургійний нотний матеріал)
3. <https://www.facebook.com/groups/919391275248668/> - Бібліотека Регента Українською. Хор Собору Різдва Христового м. Чернівці

Інтернет-статті:

1. <http://kyiv-credo-choir.com/?p=64> – Київський Розспів. Кредо
2. https://ukrspiritmuz.net.ua/pages/5_2.html - Еволюція знаменного розпіву як основної форми українського богослужбового співу (про Київський Розспів)
3. https://chtyvo.org.ua/authors/Trehubenko_Tetiana/Ukrainski_tserkovni_muzychni_oseredky_kintsia_XVI_XVIII_st_osoblyvosti_formuvannia_ta_diialnosti/ - Українські церковні музичні осередки кінця XVI – XVIII ст.: особливості формування та діяльності. Автор - Тетяна Трегубенко (дисертація)
4. <https://www.kovchek.ua/uk/reader/muzichna-spadshchina-ukrayini-duhovna-muzika-i-muzika-epohi-baroko> - Музична спадщина України: духовна музика епохи бароко
5. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/19726/file.pdf> - Олександр Кошиць. Релігійні твори. Українська вільна Академія наук в США.
6. http://osnovydyryhentskoytehniky.blogspot.com/2017/12/blog-post_4.html - Шляхи розвитку української духовної музики у XIX- XX ст.

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

1.Робоча програма перезатверджена на 2021/ 2022__н. р. **зі змінами.**

В результаті перегляду на засіданні кафедри «Мистецтво співу» робочої програми з дисципліни «Історія літургійного співу», була покращена система оцінювання за модулем, внесено зміни до тематичної змістовності модулів та переглянуто зміст тем, оновлено список рекомендованих джерел. Приведено у відповідність до нового Навчального плану розподілення годин на кожен модуль (семестр), аудиторні (лекційні, практичні, семінарські) та години самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри А. І. Кочерга_
(підпис)

2.Робоча програма перезатверджена на 2022 / 2023н. р. **зі змінами.**

В результаті перегляду на засіданні кафедри «Мистецтво співу» робочої програми з дисципліни «Історія літургійного співу» було переглянуто і складено список джерел інформації з опорою на україномовні та вітчизняні посібники, підручники і науково-методичні праці. Переглянуто список компетентностей і програмних результатів навчання, відповідно до «Освітньо-професійної програми «Спів» 2022 року.

Протокол № 1 від 30 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри А. І. Кочерга_
(підпис)

3.Робоча програма перезатверджена на 2022 / 2023н. р. **без змін.**

В результаті перегляду на засіданні кафедри «Мистецтво співу» робочої програми з дисципліни «Історія літургійного співу», програма була перезатверджена без змін.

Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри А. І. Кочерга_
(підпис)

4. Робоча програма перезатверджена на 2024/2025н. р. **зі змінами.**

В результаті перегляду на засіданні кафедри «Мистецтво співу» робочої програми з дисципліни «Літургійна музика» було внесено зміни, відповідно до оновленого «Положення про робочу програму навчальної дисципліни» 2024року та відповідно до ОПП «Спів», «Музичне мистецтво естради», «Звукорежисура», «Інструментальне виконавство (за видами)» 2024 року.

Протокол № 1 від 27 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри А. І. Кочерга_
(підпис)